

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 546/2014-21

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 24. septembra 2014 predbežne prerokoval sťažnosť F. A., J. F. a J. H., zastúpených advokátom JUDr. Ľudovítom Štanglovičom, Jarmočná 2264/3, Šaľa, vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 17 ods. 2, čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 1, čl. 49, čl. 50 ods. 6 a čl. 141a písm. b) Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 ods. 1 a 3 písm. a), b), c) a d) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Špecializovaného trestného súdu sp. zn. PK 2 T 16/2008 z 23. júna 2010, rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 To 23/2010 z 11. februára 2011 a uzneseniami Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 To 4/2011 z 20. apríla 2011, sp. zn. 1 TdoV 9/2012 z 25. apríla 2013 a sp. zn. 1 Tdo V 10/2012 zo 17. júna 2013 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť F. A., J. F. a J. H. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 13. septembra 2013 doručená sťažnosť F. A. (ďalej len „sťažovateľ v 1. rade“), J. F. (ďalej len „sťažovateľ v 2. rade“), a J. H. (ďalej len „sťažovateľ v 3. rade“, spolu ďalej aj „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 17 ods. 2, čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 1, čl. 49, čl. 50 ods. 6 a čl. 141a písm. b) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“)

a práv podľa čl. 6 ods. 1 a 3 písm. a), b), c) a d) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Špecializovaného trestného súdu sp. zn. PK 2 T 16/2008 z 23. júna 2010, rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 To 23/2010 z 11. februára 2011 a uzneseniami najvyššieho súdu sp. zn. 1 To 4/2011 z 20. apríla 2011, sp. zn. 1 TdoV 9/2012 z 25. apríla 2013 a sp. zn. 1 TdoV 10/2012 zo 17. júna 2013.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že rozsudkom Špecializovaného trestného súdu sp. zn. PK 2 T 16/2008 z 23. júna 2010 boli sťažovatelia v 1. a 2. rade uznaní vinnými z trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 300/2005 Z. z.“) a iné a sťažovateľ v 3. rade z trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny a teroristickej skupiny podľa § 185 ods. 1 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 140/1961 Zb.“) a iné. O podaných odvolaniach sťažovateľov rozhodol najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 1 To 23/2010 z 11. februára 2011 a uznesením sp. zn. 1 To 4/2011 z 20. apríla 2011, ktorými odvolania ako nedôvodné zamietol. Proti druhostupňovým rozhodnutiam podali sťažovatelia dovolanie, ktoré najvyšší súd svojimi uzneseniami sp. zn. 1 TdoV 9/2012 z 25. apríla 2013 a sp. zn. 1 TdoV 10/2012 zo 17. júna 2013 v zmysle ustanovenia § 382 písm. c) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) odmietol, pretože neboli zistené dôvody dovolania podľa ustanovení § 371 Trestného poriadku.

1. Sťažovatelia v prvom bode odôvodnenia sťažnosti namietajú, že označenými rozhodnutiami Špecializovaného trestného súdu a najvyššieho súdu došlo k porušeniu ich práva na obhajobu, čl. 48 ods. 2 a čl. 48 ods. 1 ústavy, ako aj ich práva garantovaného čl. 6 ods. 1 dohovoru.

V tomto smere sťažovatelia svoje námietky opierajú o argumentáciu nezákonnosti vykonaného hlavného pojednávania, ktoré bolo podľa ich vyjadrenia vykonané v ich neprítomnosti, hoci na to neboli splnené podmienky, v čom vidia znemožnenie svojho práva

na obhajobu kladením otázok vypočúvaným svedkom a vyjadrením sa k vykonaným dôkazom.

Sťažovatelia tiež na tomto mieste predkladajú tvrdenie o porušení svojho práva na verejné prejednanie veci postupom konajúceho súdu, ktorý podľa názoru sťažovateľov pristúpil k vylúčeniu verejnosti bez splnenia podmienok vyžadovaných Trestným poriadkom a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Sťažovatelia ďalej namietajú nezákonný spôsob vykonania dôkazov, kde argumentujú: *„V našej trestnej veci ani jeden svedok vypočúvaný na hlavnom pojednávaní nebol Špecializovaným trestným súdom dotazovaný, aby sa výslovne vyjadril, či právo odoprieť vypovedať podľa § 130 ods. 2 Trestného poriadku využíva alebo nie. Zo zápisníc z hlavného pojednávania, doslovných prepisov zvukových záznamov z hlavného pojednávania ako aj zo samotných zvukových záznamov vyplýva, že hoci všetci svedkovia boli poučení podľa § 130 ods. 2 Trestného poriadku, chýba však ich vyjadrenie, či toto právo využívajú alebo nie.“*

Napokon sťažovatelia dôvodlia arbitrárnosťou a nepreskúmateľnosťou namietaných rozhodnutí Špecializovaného trestného súdu a najvyššieho súdu, keďže sú podľa ich názoru právne závery rozhodnutí v extrémnom rozpore s vykonanými dôkazmi a skutkovými zisteniami z nich vyplývajúcimi. Konkrétne sťažovatelia argumentujú porušením ustanovení § 46 ods. 3 Trestného poriadku týkajúcich sa uplatnenia nároku poškodeného na náhradu škody, ktorý podľa sťažovateľov nebol uplatnený predpísaným zákonným spôsobom.

2. V ďalšom bode odôvodnenia sťažnosti sťažovatelia formulujú námietku o porušení ich *„práva na rozhodovanie nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru“*.

Sťažovatelia odvolávajú sa na nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 17/08 argumentujú, že časť hlavného pojednávania bola vykonaná bývalým Špeciálnym súdom, ktorý podľa ich názoru nespĺňal požiadavky nezávislého súdu, na základe čoho konštatujú, že rozhodovanie o vine a treste v ich trestnej veci zárukám vyplývajúcim z práva na rozhodovanie nezávislým súdom nevyhovovalo. V nadväznosti na to sťažovatelia argumentujú, že *„Vzhľadom na absenciu atribútu nezávislosti Špeciálneho súdu tento nemohol vykonávať svoju právomoc. Vzhľadom na ustanovenie § 91 zákona č. 757/2004*

Z. z. mal našu trestnú vec prejednávať Krajský súd v Banskej Bystrici. Z tohto dôvodu rozhodol vo veci nepríslušný súd (§ 371 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku) a súd rozhodol v nezákonnom zložení, čím bolo porušené právo podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy.“.

Sťažovatelia v uvedenom bode pokračujú vo svojej argumentácii a uvádzajú, že členovia senátu bývalého Špeciálneho súdu po zriadení nového Špecializovaného trestného súdu neboli dočasne pridelení alebo preložený na výkon funkcie na tento nový súd v súlade s ústavou a zákonom, čím malo podľa sťažovateľov dôjsť k porušeniu ich práva na zákonného sudcu.

V uvedenom bode sťažovatelia argumentujú aj tvrdením o porušení tzv. pravidla nezmeniteľnosti zloženia súdu, keď pri rozhodovaní o ďalšom trvaní väzby namiesto jedného z členov senátu rozhodoval náhradný sudca, avšak následne sa ďalšieho konania a rozhodovania v ich trestnej veci zúčastňoval zmienený pôvodný člen senátu.

Sťažovatelia napokon poukazujú na porušenie označených článkov ústavy a dohovoru postupom najvyššieho súdu, ktorý podľa ich vyjadrenia „*v rozpore s ustanovením § 51 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. a rozvrhom práce Najvyššieho súdu nepridelil odvolanie z 01.07.2011 náhodným výberom pomocou technických prostriedkov schválených ministerstvom konkrétnemu senátu, ale odvolanie ods. M. Š. odstúpil Špecializovanému trestnému súdu a senátu Najvyššieho súdu bola pridelená až dňa 28.09.2010“.*

3. V nasledujúcom bode odôvodnenia sťažnosti prezentujú sťažovatelia námietku porušenia čl. 17 ods. 2, čl. 49 a čl. 50 ods. 6 ústavy, ako aj čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorú opierajú o tvrdenie, že rozhodnutie v ich trestnej veci je „*založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku, čo znamená stíhanie a odsúdenie za skutok, ktorý nebol trestným činom“.* Sťažovatelia na tomto mieste argumentujú: „*na skutok rozsudku popisujúci založenie, zosnovanie a činnosť údajnej zločineckej skupiny nenadväzujú žiadne konkrétne skutky, zakladajúce konkrétne trestné činy s cieľom dosiahnuť zisk, ktoré by spadali do rámca § 89 ods. 27 Tr. zák. v znení účinnom do 31.08.2002. Na skutok popisujúci založenie, zosnovanie a činnosť zločineckej skupiny musia nadväzovať konkrétne skutky, zakladajúce konkrétne trestné činy, ktoré spadali do rámca § 89 ods. 27 Tr. zák. účinného do 31. 12. 2005, v poslednom období jeho účinnosti od 1.8. 2004 to boli trestné činy*

s hornou hranicou trestnej sadzby odňatia slobody najmenej päť rokov alebo trestné činy podľa § 160 až 162 Trestného zákona vtedy účinného. Práve spáchanie týchto nadväzujúcich skutkov zakladajúcich konkrétne trestné činy by sa malo posudzovať podľa Trestného zákona účinného v čase dokonania konkrétnych skutkov, ktoré sami osebe nemajú, pokiaľ ide o ich právnu kvalifikáciu, charakter trvácich trestných činov. Ak teda dané skutky nepredstavujú konkrétne trestné činy podľa Tr. zák. účinného v čase ich spáchania, nemohlo dôjsť ani k spáchaniu trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny. Z týchto dôvodov je rozsudok z 23.06.2010 v spojení s rozsudkom z 11.02.2011 a uznesením NS SR zo dňa 20.4.2011, 25.4.2013 a 17.6.2013 založený na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku a na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia, čím zároveň došlo k porušeniu nášho práva čl. 17 ods. 2 v spojení s čl. 49 Ústavy a podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru.“

4. V poslednom bode odôvodnenia sťažnosti sťažovateľa formulujú námietku porušenia čl. 49 ústavy, dôvodiac uložením trestu odňatia slobody na základe aplikácie tzv. asperačnej zásady, ktorej neústavnosť bola konštatovaná nálezom ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 106/2011 z 28. novembra 2012 (ďalej len „nález o asperačnej zásade“).

Na základe všetkých skutočností sťažovateľa žiadajú, aby ústavný súd rozhodol o ich sťažnosti nálezom, ktorým by vyslovil porušenie ich základných práv podľa čl. 17 ods. 2, čl.46 ods. 1, čl. 48 ods. 1, čl. 49, čl. 50 ods. 6 a čl. 141a písm. b) ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1 a 3 písm. a), b), c) a d) dohovoru označenými rozhodnutiami Špecializovaného trestného súdu a najvyššieho súdu, tieto rozhodnutia zrušil a vrátil vec Špecializovanému trestnému súdu na ďalšie konanie.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

A. K namietanému porušeniu označených článkov ústavy a dohovoru rozsudkom Špecializovaného trestného súdu sp. zn. PK 2 T 16/2008 z 23. júna 2010

System ochrany základných práv a slobôd zaručených ústavou a ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich zo záväznej medzinárodnej zmluvy je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám, resp. ľudským právam a základným slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 127 ods. 1 a čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd, resp. ľudských práv a základných slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy). Všeobecné súdy sú tak ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (II. ÚS 13/01).

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd vo vzťahu k časti sťažnosti smerujúcej proti označenému rozsudku prvostupňového súdu konštatuje existenciu procesnej prekážky brániacej prerokovaniu tejto časti sťažnosti, ktorou je nedostatok právomoci ústavného súdu.

Trestný poriadok zakotvujúci inštitút odvolania poskytuje priestor na uplatnenie námietok týkajúcich sa pochybení konajúceho súdu potenciálne predstavujúcich zásahy do základných práv a slobôd, resp. ľudských práv garantovaných medzinárodnými zmluvami. Rozhodovanie o tomto opravnom prostriedku patrí vždy druhostupňovému súdu.

Sťažovatelia disponovali možnosťou uplatniť svoje námietky o prípadnom pochybení prvostupňového súdu prostredníctvom podaného odvolania. Ochrana ich právam zaručeným ústavou a dohovorom bol oprávnený a zároveň povinný poskytnúť druhostupňový súd. Táto skutočnosť vylučuje právomoc ústavného súdu preskúmať námietky sťažovateľov uplatnené voči prvostupňovému rozsudku. Ústavný súd preto rozhodol o odmietnutí tejto časti sťažnosti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

B. K namietanému porušeniu označených článkov ústavy a dohovoru rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 1 To 23/2010 z 11. februára 2011 a uzneseniami najvyššieho súdu sp. zn. 1 To 4/2011 z 20. apríla 2011, sp. zn. 1 TdoV 9/2012 z 25. apríla 2013 a sp. zn. 1 TdoV 10/2012 zo 17. júna 2013

Riadiac sa zásadou materiálnej ochrany ústavnosti judikatúra ústavného súdu reflektujúca na rozhodovaciu činnosť Európskeho súdu pre ľudské práva (pozri rozsudok z 12. 11. 2002 vo veci Zvolský a Zvolská verus Česká republika, sťažnosť č. 46129/99, body 51, 53 a 54) v prípade procesného rozhodnutia dovolacieho súdu o odmietnutí dovolania pre jeho neprípustnosť zároveň garantuje zachovanie lehoty na podanie sťažnosti ústavnému súdu aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu druhostupňového súdu (podobne III. ÚS 114/2010).

V zmysle uvedeného preto ústavný súd pristúpil k preskúmaniu námietok sťažovateľov uplatnených tak vo vzťahu k rozhodnutiam o dovolaní sťažovateľov, ako aj vo vzťahu k druhostupňovým rozhodnutiam najvyššieho súdu, ktoré boli napadnuté dovolaním sťažovateľov a dovolacím súdom posúdené ako neprípustné.

Preskúmaním sťažnosti a obsahu namietaných rozhodnutí ústavný súd zistil, že sťažovatelia dovolania, ktoré podali proti druhostupňovým rozhodnutiam, opreli

o dovolacie dôvody, v rámci ktorých formulovali argumentáciu takmer totožnú s argumentáciou sťažnosti podanej ústavnému súdu.

1. Sťažovatelia predostreli v podanej sťažnosti námietku porušenia svojho základného práva na obhajobu v dôsledku vykonania hlavného pojednávania v ich neprítomnosti bez splnenia zákonných podmienok, čím im malo byť podľa ich vyjadrenia znemožnené realizovať svoju obhajobu kladením otázok „*vypočúvaným osobám*“ a vyjadrením sa k vykonaným dôkazom. Ústavný súd vychádzajúc z informácií obsahu odôvodnenia rozhodnutí dovolacieho súdu kvalifikuje predmetnú námietku sťažovateľov ako zjavne neopodstatnenú, keďže sa tvrdenia sťažovateľov o ich neprítomnosti na hlavnom pojednávaní nezakladajú na pravde. Sťažovatelia sa hlavného pojednávania zúčastnili a zároveň je zjavné, že neprítomnosť ostatných spoluobvinených, o ktorej sa sťažovatelia v sťažnosti zmieňujú, bez toho, aby ústavný súd skúmal, či na prerokovanie veci v neprítomnosti týchto spoluobvinených boli alebo neboli splnené zákonné podmienky, nemohla nijako obmedziť právo sťažovateľov na obhajobu.

Sťažovatelia ďalej namietali porušenie svojho práva na verejné prerokovanie veci, keď podľa ich názoru pre vylúčenie verejnosti, ku ktorému na základe návrhu niektorých spoluobvinených konajúci súd pristúpil, neboli splnené podmienky požadované Trestným poriadkom a dohovorom. Podľa názoru sťažovateľov subjektívne pohnútky týchto spoluobvinených bez uvedenia konkrétnych faktov opodstatňujúcich takýto postup nepredstavovali tie dovolené výnimky z princípu verejnosti, na ktoré odkazuje čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Transparentnosť výkonu spravodlivosti zaistená verejnosťou súdneho konania prispieva k dosiahnutiu cieľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, teda k spravodlivému procesu. Samotný dohovor v čl. 6 ods. 1 však zakotvuje výnimky z princípu verejnosti súdneho konania, na ktoré odkázal aj najvyšší súd vo svojom rozhodnutí o dovolaní sťažovateľov, kde zároveň zdôraznil nutnosť splnenia požiadaviek legality, legitimacy a proporcionality pri aplikácii dôvodov vylúčenia verejnosti uvedených v čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Sťažovatelia v rámci svojej argumentácie polemizujú práve so splnením požiadavky legitimacy, keď vytýkajú konajúcejmu súdu absenciu prezentácie konkrétnych skutočností opodstatňujúcich dôvody vylúčenia verejnosti. Ústavný súd považuje vymedzenie dôvodov

v podobe možného ohrozenia bezpečnosti potenciálnych svedkov s prihliadnutím na okolnosť, že išlo o vylúčenie verejnosti iba na dobu obmedzenú, nie po dobu celého hlavného pojednávania, z hľadiska splnenia požiadavky legitimacy za akceptovateľné. Ústavný súd je však predovšetkým toho názoru, že už hľadisko jednoduchého aritmetického ponímania, keď k vylúčeniu verejnosti nedošlo pre celý úsek hlavného pojednávania, ale len na dobu predstavujúcu z celkového časového rámca rozsiahleho hlavného pojednávania (51 dní) úsek štyroch hodín, pri súčasnom rešpektovaní práv obhajoby a kontradiktórnosti konania, vylučuje takú intenzitu obmedzenia označeného práva, ktorá by bola spôsobilá ohroziť dosiahnutie cieľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, teda spravodlivého procesu v trestnej veci sťažovateľov.

Sťažovatelia v sťažnosti predložili námietku porušenia čl. 6 dohovoru, kde argumentovali tvrdením o nezákonnosti spôsobu vykonania dôkazov – svedeckých výpovedí. Podľa názoru sťažovateľov neboli svedkovia, ktorí boli vypočutí na hlavnom pojednávaní, poučení náležitým spôsobom, keďže nebolo získané ich výslovné vyjadrenie, či právo nevypovedať využívajú alebo nie. U svedkov, ktorých výpovede z prípravného konania boli na hlavnom pojednávaní predložené na vysvetlenie rozporov, sťažovatelia namietali ich nedostatočné poučenie v prípravnom konaní.

V rozhodnutiach o dovolaní sa najvyšší súd s uvedenou argumentáciou sťažovateľov nestotožnil a posúdil vykonané svedecké výpovede ako súladné s príslušnými ustanoveniami Trestného poriadku. Ústavný súd je toho názoru, že argumentácia a interpretácia dotknutej právnej úpravy, ktorou najvyšší súd svoje stanovisko zdôvodnil, nijako nepopiera zmysel a účel tejto právnej úpravy.

Z obsahu príslušných ustanovení Trestného poriadku, resp. z ich logického a systematického výkladu (pozri ustanovenia § 263 Trestného poriadku), ako aj z ustálenej judikatúry, na ktorú sa odvolávajú dokonca samotní sťažovatelia (pozri odôvodnenie rozhodnutia sp. zn. R 9/1985 „*Svedok musí byť poučený aj o práve odoprieť výpoveď, musí sa k tomuto poučeniu výslovne vyjadriť a ak má právo odoprieť výpoveď, musí výslovne vyhlásiť, či toto právo využíva, alebo nie. Len pri splnení týchto podmienok možno výpovede svedkov, ktorí majú právo odoprieť výpoveď, považovať za dôkaz, ktorý je v prípade*

potreby použiteľný na hlavnom pojednávaní.“), je zjavné, že povinnosť výslovného vyhlásenia svedka k právu odoprieť výpoveď, teda vyhlásenia, „*či toto právo využíva, alebo nie*“, sa vzťahuje na poučenie svedka orgánmi činnými v trestnom konaní v rámci prípravného konania (pozri rozhodnutie sp. zn. R 9/1985: „*Orgány prípravného konania sú povinné vykonávať dokazovanie tak, aby bolo zabezpečené, že každý vykonaný dôkaz bude použiteľný v ďalšom štádiu trestného stíhania, predovšetkým na hlavnom pojednávaní. To znamená, že sú povinné vykonávať dôkazy pri plnom rešpektovaní všetkých ustanovení trestného poriadku.*“). Sprísnenie podmienok pre poučenie svedka práve v štádiu prípravného konania nie je samoučelné a má svoj význam, keďže potenciálne prečítanie zápisnice o výpovedi svedka z prípravného konania namiesto osobného výsluchu svedka na hlavnom pojednávaní predstavuje výnimku zo zásady bezprostrednosti garantujúcej kontradiktórnosť konania.

Z obsahu odôvodnenia rozhodnutí najvyššieho súdu o dovolaní zároveň jasne vyplýva, že výsluchy svedkov na hlavnom pojednávaní, ako aj výsluchy svedkov v prípravnom konaní (ktorých výpovede boli na hlavnom pojednávaní svedkom predložené na vysvetlenie rozporov) boli vykonané v intenciách ustanovení § 130 a § 131 Trestného poriadku (dostatočne náležité poučenie o práve odoprieť výpoveď a objasnenie predmetu výsluchu), teda zákonným spôsobom.

Sťažovatelia v sťažnosti prezentovali aj výhrady k spôsobu vykonania výsluchu jedného zo svedkov formou videokonferencie v rámci právnej pomoci justičných orgánov Českej republiky.

Vo vzťahu k uvedenej námietke sťažovateľov najvyšší súd v rozhodnutiach o dovolaní argumentoval, že takto vykonaná forma výsluchu práva obhajoby a kontradiktórnosť konania garantovala, keďže svedka bolo možné zo strany obhajoby riadne konfrontovať kladením otázok prostredníctvom uskutočnenej videokonferencie.

Prezentované stanovisko najvyššieho súdu ústavný súd považuje za konformné s príslušnou judikatúrou štrasburských orgánov ochrany práva, ktorá pre rešpektovanie práva na výsluch svedka garantovaného čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru v prípadoch výsluchov realizovaných pre objektívne prekážky mimo súdnu sieň vyžaduje, aby príslušné

orgány využili tie z dostupných zdrojov alternatívneho vykonania výsluchu, ktoré zachovávajú práva obhajoby v čo najširšej miere. Ako zo spomínanej judikatúry vyplýva, interaktívne spôsoby vykonania výsluchu v podobe videoprenosu poskytujúceho dostatočný priestor na realizáciu práv obhajoby tejto požiadavke zodpovedajú (rozhodnutie Zhukovskiy proti Ukrajine z 3. 3. 2011, č. 31240/03).

Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti ústavný súd kvalifikuje námietky sťažovateľov o nezákonnom spôsobe vykonania dôkazov, a teda o porušení čl. 6 dohovoru ako zjavne neopodstatnené.

Námietku sťažovateľov o arbitrárnosti výroku rozsudku týkajúceho sa uplatneného nároku poškodeného na náhradu škody najvyšší súd v rozhodnutí o dovolaní neakceptoval a poukazujúc na obsah ustanovenia § 46 ods. 3 Trestného poriadku skonštatoval, že nárok na náhradu škody v špecifikovanej výške bol poškodeným uplatnený počas výsluchu v prípravnom konaní, teda riadne a včas, kde prejav vôle poškodeného bol jasne identifikovateľný z jeho výslovného vyhlásenia v kontexte obsahu výpovede poškodeného o konkrétnom skutku.

Podľa § 46 ods. 3 Trestného poriadku poškodený, ktorý má podľa zákona proti obvinenému nárok na náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená trestným činom, je tiež oprávnený navrhnúť, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému povinnosť nahradiť túto škodu; návrh musí poškodený uplatniť najneskoršie do skončenia vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania. Z návrhu musí byť zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške sa nárok na náhradu škody uplatňuje.

Ústavný súd je toho názoru, že interpretácia dotknutého ustanovenia Trestného poriadku, ktorú prezentoval najvyšší súd vo svojom rozhodnutí, zodpovedá zmyslu a účelu predmetnej právnej úpravy a tiež ustálenej judikatúre všeobecných súdov, ktorá za perfektné uplatnenie nároku na náhradu škody považuje prejav vôle, u ktorého nie sú pochybnosti o uplatnenom nároku, a z návrhu sú zároveň zrejmé dôvody a výška uplatneného nároku. Námietky sťažovateľov preto ústavný súd považuje za zjavne neopodstatnené.

2. Námietky sťažovateľov o neústavnosti a z toho vyplývajúceho nedostatku právomocí bývalého Špeciálneho súdu, ktorý vykonal časť hlavného pojednávania v trestnej

veci sťažovateľov, kvalifikuje ústavný súd ako zjavne neopodstatnené, poukazujúc pritom na relevantnú časť nálezu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 17/08, na ktorý sa sťažovatelia odvolávajú. V predmetnom náleze ústavný súd vylúčil priamu príčinnú súvislosť medzi povahou nálezom konštatovaného nesúladu právnych predpisov v rámci abstraktnej ochrany ústavnosti a obsahom rozhodnutí vydaných Špeciálnym súdom v individuálnych prípadoch. Zmienené stanovisko nálezu ústavného súdu bolo sťažovateľom v dovolacích rozhodnutiach najvyššieho súdu jasne prezentované a podporené aj odkazom na príslušnú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý rovnako ako ústavný súd vylúčil spochybnenie atribútu nezávislosti rozhodovania Špeciálneho súdu v jednotlivých konkrétnych prípadoch.

Vo vzťahu k tvrdeniam sťažovateľov o porušení pravidiel ústavnosti a zákonnosti pri pridelení členov rozhodujúceho senátu pôvodného Špeciálneho súdu na nový špecializovaný trestný súd poukazuje ústavný súd na svoju predchádzajúcu rozhodovaciu činnosť (pozri napr. III. ÚS 23/2010), v ktorej jednoznačne konštatoval dodržanie ústavnej požiadavky prerokovania veci zákonným sudcom v súvislosti s prechodom sudcov Špeciálneho súdu na špecializovaný trestný súd. Ústavný súd tu zdôraznil, že k prechodu sudcov došlo na základe zákona, ktorého prijatie má výslovnú oporu v texte ústavy, konkrétne v čl. 143 ods. 2 ústavy, ktorý umožňuje upraviť existujúcu súdnu sústavu aj zriadením nového súdneho orgánu. Prijatie takéhoto zákona majúceho výslovnú oporu v texte ústavy môže mať za následok aj prechod sudcu na iný súd (PL. ÚS 12/04).

Ako zjavne neopodstatnenú posúdil ústavný súd aj ďalšiu námietku sťažovateľov o porušení pravidla nezmeniteľnosti zloženia súdu, porušenie ktorého videli sťažovatelia v skutočnosti, že sa rozhodovania o ďalšom trvaní väzby namiesto jedného z členov senátu zúčastnil náhradný sudca, avšak následne sa ďalšieho prejednávania a rozhodovania ich trestnej veci zúčastňoval zmienený pôvodný člen senátu, čo je podľa názoru sťažovateľov v rozpore so znením § 246 ods. 2 Trestného poriadku.

Čiastkovým aspektom spravodlivého súdneho konania je aj zásada bezprostrednosti zakotvená v § 2 ods. 19 Trestného poriadku, podľa ktorej je súd povinný prihliadať pri rozhodovaní na hlavnom pojednávaní, verejnom či neverejnom zasadnutí len na tie dôkazy, ktoré boli v tomto konaní vykonané, ak zákon neustanovuje inak. Z uvedenej zásady bezprostrednosti vyplýva (okrem iného) aj procesné pravidlo nezmeniteľnosti

zloženia súdu, pre dodržanie ktorého upravuje Trestný poriadok inštitút náhradného sudcu (§ 246 Trestného poriadku).

Podľa § 246 ods. 2 Trestného poriadku náhradný sudca má postavenie člena senátu, hlasovania sa však zúčastní len v tom prípade, ak do konania nastúpil namiesto sudcu, ktorému v ďalšej účasti na hlavnom pojednávaní zabránila nejaká prekážka, pričom sudca, za ktorého nastúpil náhradný sudca, sa hlavného pojednávania už ďalej nezúčastňuje.

Z obsahu označeného ustanovenia Trestného poriadku je zrejmá aplikovateľnosť predmetnej právnej úpravy v prípadoch vzniku prekážky majúcej za následok neúčast' člena senátu na hlavnom pojednávaní, ktorý však nie je prípadom sťažovateľov, kde náhradný sudca zastupoval člena senátu na neverejnom zasadnutí konanom o dôvodoch trvania väzby.

Najvyšší súd rozhodujúci o dovolaniach sťažovateľov zaujal k námietke sťažovateľov o porušení označeného pravidla stanovisko (prezentované v predchádzajúcom svojom rozhodnutí sp. zn. 3 Tost 13/2009 z 19. augusta 2009), v ktorom obmedzil rešpektovanie tohto procesného pravidla pre tie súdne rozhodovania, ktoré zásadným spôsobom vedú k skončeniu trestného stíhania, teda pre rozhodovanie o merite veci, a za také z jednotlivých foriem súdneho zasadnutia považoval hlavné pojednávanie. Uvedenému stanovisku najvyššieho súdu napokon korešponduje aj ustanovenie § 278 ods. 2 Trestného poriadku, podľa ktorého ak nejde o prípad podania obžaloby po konaní o návrhu na dohodu o vine a treste podľa § 232 ods. 4 alebo 5, súd môže pri svojom rozhodnutí prihliadať len na skutočnosti, ktoré boli prebraté na hlavnom pojednávaní, a opierať sa o dôkazy, ktoré boli na hlavnom pojednávaní vykonané. Ústavný súd je toho názoru, že toto stanovisko najvyššieho súdu je kompaktné aj s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (pozri napr. rozhodnutie P. K. proti Fínsku z 9. 7. 2002, č. 37442/97), ktorá v súvislosti so zásadou bezprostrednosti akcentuje ako dôležitý prvok spravodlivého procesu možnosť obvineného byť konfrontovaný so svedkom v prítomnosti sudcu, ktorý bude následne v jeho veci rozhodovať, pričom táto možnosť býva zásadne realizovaná na hlavnom pojednávaní.

Tvrdenie sťažovateľov o porušení ich práva na zákonného sudcu postúpením odvolania podaného na najvyššom súde súdu prvostupňového, teda Špecializovanému trestnému súdu, vyvracajú elementárne zákonné ustanovenia Trestného poriadku.

Podľa ustanovenia § 309 ods. 1 Trestného poriadku sa odvolanie podáva na súde, proti ktorého rozsudku smeruje, keďže podľa ustanovení § 314 Trestného poriadku v rámci konania na súde prvého stupňa je potrebné, aby predseda senátu doručil rovnopis odvolania ostatným stranám, ktoré by mohli byť rozhodnutím o odvolaní priamo dotknuté, s upozornením, že sa môžu k odvolaniu vyjadriť, pričom len čo lehota na podanie odvolania všetkým oprávneným osobám uplynula, predloží predseda senátu spisy odvolaciemu súdu.

Postup najvyššieho súdu bol teda v plnom súlade s rámcovým ustanovením § 3 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, podľa ktorého zákonný sudca je sudca, ktorý vykonáva funkciu sudcu na príslušnom súde.

3. Námietky sťažovateľov o porušení čl. 17 ods. 2, čl. 49 a čl. 50 ods. 6 ústavy, ako aj čl. 6 ods. 1 dohovoru uplatnené v sťažnosti podanej ústavnému súdu sú obsahovo identické s argumentáciou, ktorou sťažovatelia podporili jeden z uplatnených dovolacích dôvodov [§ 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku] prezentovaných v podaných dovolaniach. Dovolací súd vo svojich rozhodnutiach posúdil sťažovateľmi predstreté spochybnenie právneho posúdenia skutku ako zjavne neopodstatnené. Svoj záver dovolací súd oprel o podrobnú interpretáciu dotknutých ustanovení Trestných kódexov (§ 2 ods. 1, § 122 ods. 12, § 296 a § 129 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z. z.; § 185a ods. 1 a § 89 ods. 27 zákona č. 140/1961 Zb.).

Najvyšší súd vo svojich rozhodnutiach o dovolaní sťažovateľov prostredníctvom systematického výkladu relevantných ustanovení Trestných kódexov [ustanovenia upravujúce skutkovú podstatu trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny; ustanovenia zakotvujúce výklad pojmov a ustanovenia vymedzujúce časovú pôsobnosť Trestných kódexov, resp. zásadu posudzovania trestnosti činu] sťažovateľom v 1. a 2. rade jasne, náležite a logicky vysvetlil, že trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny predstavuje trváci trestný čin, u ktorého sa za čas spáchania zásadne považuje okamih odstránenia protiprávneho stavu. V súlade so zásadou posudzovania trestnosti činu sa preto trestné činy trvacie posudzujú ako trestné činy spáchané za účinnosti nového zákona, ak sa časť konania uskutočnila za účinnosti nového zákona a pokiaľ by toto konanie bolo trestným činom aj podľa skoršieho zákona, aj

keď by bol starý zákon pre páchatel'a priaznivejší. Sťažovateľom bolo zároveň náležite prostredníctvom jazykového výkladu vysvetlené, že trestné sú už členstvo alebo činnosť pre zločineckú skupinu samy osebe bez ohľadu na to, či sa páchatel' podieľal na páchaní trestnej činnosti touto skupinou alebo nie.

Ústavný súd takto prezentovanú interpretáciu relevantnej právnej úpravy a na ňu nadväzujúce odôvodnenie, na základe ktorého najvyšší súd konštatoval správnosť subsumpcie ustáleného skutku pod uvedenú právnu kvalifikáciu, považuje za dostatočne logické, náležité a zodpovedajúce ustálenej rozhodovacej praxi súdov (pozri napr. R 5/2012 – rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 5 Tdo 24/2010 z 18. novembra 2010) a nijako neodporujúce zmyslu a účelu aplikovanej právnej úpravy. Vychádzajúc z uvedeného námietky sťažovateľov v uvedenom smere kvalifikuje ako zjavne neopodstatnené.

4. V súvislosti s nálezom o asperačnej zásade prijal ústavný súd k otázke konformného výkladu ustanovenia § 41b ods. 1 zákona o ústavnom súde zjednocujúce stanovisko sp. zn. PLz. ÚS 2/2014 zo 7. mája 2014, ktoré konštatovalo aplikovateľnosť stanoviska trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu sp. zn. Tpj 44/2013 z 26. novembra 2013 v konaniach pred všeobecnými súdmi s odkazom, že zabezpečuje dotknutým fyzickým osobám plnohodnotnú ochranu ich základných práv a slobôd.

V zmysle uvedeného stanoviska najvyššieho súdu v prípade podania návrhu na povolenie obnovy konania, ktoré sa skončilo právoplatným odsúdením a uložením trestu na základe aplikácie tzv. asperačnej zásady (za predpokladu, že trest nebol vykonaný), je splnenie podmienok obnovy konania dané už samotnou skutočnosťou konštatovania neústavnosti, tzv. asperačnej zásady, a preto všeobecný súd rozhodujúci o povolení obnovy konania už nemôže skúmať splnenie iných podmienok uvedených v ustanovení § 394 ods. 1 Trestného poriadku, ale obnovu konania povolí podľa § 394 ods. 1 Trestného poriadku z dôvodu uvedeného v ustanovení § 41b ods. 1 zákona o ústavnom súde.

Z uvedeného vyplýva, že sťažovatelia disponujú možnosťou účinne uplatniť svoje námietky o uložení trestu použitím protiústavného návrhu časti asperačnej zásady, a to prostredníctvom návrhu na povolenie obnovy konania podaného súdu, ktorý vo veci rozhodol v prvom stupni.

Ochranu ich právam zaručeným ústavou je oprávnený a zároveň povinný poskytnúť tento súd. Táto skutočnosť vylučuje právomoc ústavného súdu preskúmať označené námietky sťažovateľov. Ústavný súd preto rozhodol o odmietnutí tejto časti sťažnosti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

Ústavný súd vzhľadom na všetky uvedené závery rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e: Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok, to neplatí, ak rozhodnutím orgánu medzinárodnej organizácie zriadeného na uplatňovanie medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná, vznikne Slovenskej republike povinnosť v konaní pred ústavným súdom znovu preskúmať už prijaté rozhodnutie ústavného súdu.

V Košiciach 24. septembra 2014